

Carbur de Baix

Montesquiu

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: A tocar del riu Ter, a la riba esquerra del curs fluvial, en el seu pas pel nucli urbà però a la banda oposada del poble, al peu del turó del Castell de Montesquiu.

Coordenades:

Latitud: 42.113169091292
Longitud: 2.2089405126837
UTM Est (X): 434602
UTM Nord (Y): 4662644

Classificació

Número de fitxa: 08131 - 17
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Edifici
Estil / època: Popular
Segle: XIX-XX
Estat de conservació: Bo
Protecció: Legal
Tipus de protecció: Xarxa natura 2000
Observacions protecció: El Pla especial del Parc del Castell de Montesquiu va ser aprovat en data 30 de juliol de 1986 i publicada la seva aprovació en el DOGC núm. 755 de 20 d'octubre de 1986 i modificat en data en data 2 d'abril de 1998 i publicada la seva aprovació en el DOGC núm. 2.672 de 2 de juliol de 1998.
Data aprovació: dc., 30/07/1986 - 12:00
Accés: Difícil
Ús actual: Productiu
Titularitat: Privada
Titular: Pública/privada. Diputació de Barcelona. Rambla de Catalunya, 126. 08008 Barcelona. / Endesa

Fitxes associades:

[Castell de Montesquiú](#)

[Parc del Castell de Montesquiú](#)

[Resclosa i canal del Carbur de Baix](#)

[Horts de la vila](#)

[Font Codineta](#)

[Antic Pont de Ferro](#)

[Riu Ter](#)

Autoria de la fitxa

Sara Simon Vilardaga

Data de registre de la

dl., 09/01/2023 - 00:17

fitxa:

Descripció

El Carbur de baix està format per diversos edificis, tot i que anteriorment hi havia més construccions. Actualment, bàsicament es conserven dues naus industrials i un edifici d'antigues oficines.

Dues naus d'un sol nivell i de planta rectangular allargada, una adossada al mur del canal i situada més al nord, i l'altra, situada a molt poca distància de l'anterior, és la que actualment conserva l'estructura més original. D'una banda, la nau adossada al canal, es va haver de refer, de la mateixa manera que el tram del mur del canal en aquest extrem. Aquesta nau, conserva només una façana original, la més nord, amb mur de paredat de pedra i un parell d'obertures amb llinda d'arc de mig punt feta amb maó massís, conformant dos grans finestrals, de característiques habituals en edificis industrials. Aquesta nau és l'edifici principal de la central hidroelèctrica, que acull la maquinària que genera l'energia a partir del salt d'aigua del canal. La nau del costat, consta que era un edifici auxiliar de l'antiga central, conserva l'estructura i materials originals; és de murs de pedra irregular i maó massís emmarcant les obertures, tant portes com finestrals, majoritàriament de llinda en arc rebaixat. La coberta és a dues aigües amb teula àrab i carener orientat nord-sud.

El conjunt compta i conserva un antic edifici d'habitatge i oficines. Aquest és de planta rectangular, consta de planta baixa, planta primera i un petit espai sota coberta, la teulada és a dues vessants de teula àrab. Està bastit també seguint una tipologia dels edificis industrials caracteritzada per la combinació de maó massís a les cantoneres, emmarcant les obertures, amb algun element decoratiu com una faixa a la línia del forjat i paredat de pedra irregular als murs.

Al voltant s'identifiquen diverses estructures, unes més visibles que d'altres, entre les quals construccions relacionades amb la fàbrica del Carbur que formaven part del complex. A la zona del mur del canal hi ha una estructura a manera de gran mur atalussat en el que hi ha diverses obertures en arc i coberta de volta rebaixada,... o les restes de la passera que a l'alçada dels horts comunicava amb el nucli urbà, el poble, i facilitava l'accés entre ambdues bandes del riu.

El complex compta amb altres elements que formen part de la fàbrica, avui central hidroelèctrica, des del canal que porta l'aigua del Ter fins al salt, on hi ha les comportes, el canal de sortida de l'aigua de retorn al riu,...

Observacions:

La fàbrica del Carbur es troba situada entre el riu Ter i la via del Tren, per aquesta raó per accedir-hi sempre s'han hagut de creuar palanques, ponts i/o passos sobre la via. Durant dècades, el pas de creuament habitual des del poble, era des d'un camí que sortia del poble i anava aigües amunt, vers l'actual zona de les piscines, es baixava a peu d'aigua i en aquell punt, sempre que l'aigua ho

permetia, era el pas habitual per creuar el Ter, i on hi havia una palanca, anomenada del carbur, que permetia arribar a la fàbrica.

Al 1899 la família Juncadella, llavors la propietària del castell i del carbur, va sol·licitar construir un pont metàl·lic que comunicava des de l'alçada de l'actual plaça de la República, al costat de l'edifici anomenat l'Hotel, vers els horts. Aquest pont però va quedar destruït amb la riuada de l'any 1940.

La passera, de ferro i formigó, que es va fer el 1983, i que permetia creuar el riu a l'alçada del parc de la pèrgola amb els horts, va quedar destruïda per la riuada de l'any 2018.

Al costat de la central hi ha una extensa zona planera d'hortos, els quals es mantenen conreats per gent del poble, malgrat que actualment, sense la palanca que comunicui fàcilment el poble amb els horts s'ha de fer una volta considerable per poder-hi arribar.

Història

Les fàbriques de carbur van ser les primeres indústries que s'instal·laren a Montesquiú, aquestes van ser promogudes per Adolf Juncadella, propietari del castell de Montesquiú, de fet, es van instal·lar en terrenys de la seva propietat. Van ser dues fàbriques, anomenades el Carbur de Dalt i el Carbur de Baix, creades entre el 1895 i el 1897, la concessió es va obtenir l'any 1896. Tot i que la producció va començar a l'any 1899. Inicialment van anar a càrrec de Juncadella, Arrasquin i Romero (PLADEVALL: 1978, 75).

“L'any 1899 s'hi van instal·lar dues turbines fabricades per Planas, Flaquer y Cía., d'eix horitzontal i cambra tancada, que podien utilitzar un cabal màxim de 3.500 litres/s i tenien una potència de 500 CV cada una. Estaven acoblades a generadors de corrent continu La Electricidad (LESA) de 40 CV i 10.000 A, que feien funcionar els forns elèctrics.

Entre el 1900 i el 1901 s'hi va instal·lar una turbina de 50 CV que serviria possiblement per a l'enllumenat elèctric de les instal·lacions” (ALAYÓ, 2017: 514).

Posteriorment, al 1907 es va canviar una turbina per una altra de Cosnrucciones Mécanicas y Eléctrias de 500 CV (ALAYÓ, 2017: 514).

Sembla que els objectius de producció esperats no van complir-se, raó que va facilitar que es venguessin una de les fàbriques, el Carbur de Dalt. Aquesta va ser adquirida per Edmundo Bebié l'any 1919, passant a formar part de la Farga de Bebié.

L'any 1927 (en algunes publicacions consta la data 1937), el Carbur de Baix va passar a mans de l'Electra Industrial de Carbur, època en que es van fer millores que van permetre que obtindré una bona producció, en aquest període s'empraven dos salts d'aigua amb una força de 500 CV (PLADEVALL: 1978, 75). Segons dades publicades per Antoni Pladevall “*el Carbur ha tingut, en el seu moment esplendorós, 47 treballadors*” (PLADEVALL: 1978, 75).

Al 1932 es va substituir una de les turbines per una de Maquinaria y Metalurgia Aragonesa-Utebo, per a un cabal de 4.600 litres/s i de 730 CV. També va comptar amb una turbina Francis de 25 CV (ALAYÓ, 2017: 514).

La fàbrica del Carbur junt amb la resta de propietats del Castell de Montesquiú va passar a mans de la Diputació de Barcelona l'any 1971, per herència dels Juncadella. Finalment, l'any 1975 es va aturar la producció.

Fecsa-Enher va adquirir la fàbrica l'any 1986 per a la producció d'electricitat, situació que es manté actualment. Avui dia compta amb una turbina Kaplan d'eix vertical, de Neyrpic, per a un cabal màxim de 9.000 litres/s i de 1.425 CV (ALAYÓ, 2017: 511).

Bibliografia

-ALAYÓ I MANUBENS, Joan Carles (2017): Aigua i energia: l'aprofitament hidroelèctric dels rius catalans: la seva història, l'estructura industrial i el patrimoni tecnològic. Lleida: Pagès ed.

-ANGLADA I FREIXER, ALBERT (1994): Història del poble de Montesquiú. Un itinerari per a descriure els fets, els ambients i els personatges d'un singular municipi català. Montesquiú: Ajuntament de Montesquiú.

-CENTRE DE DOCUMENTACIÓ I RECERCA HISTÒRICA DE MONTESQUIU (2004-2014) (2015): Montesquiú, el valor de la gent. Ripoll: Maideu, SL.

-PLADEVALL I FONT, Antoni (1978): Montesquiú. Notícia històrica. En el centenari de la creació de la parròquia. Montesquiú: Parròquia de Montesquiú. Impremta Planàs, Sant Hipòlit de Voltregà.

-MOLINA MORENO, José Antonio (1984): Montesquiú al sud del Ripollès. Ripoll: Maideu.

-MOLINA MORENO, José Antonio (2019): En temps de Josep Genollà. Societat i moviment obrer a Montesquiú. Montesquiú.

-VIÑETA i ORTIGUÉS, Paquita (2002): Història d'una Colònia Tèxtil. La Farga de Bebié. Ripoll: Impremta Bonet, SL.

Enllaços d'interès:

<https://www.consorcidelter.cat/el-territori-del-ter/rutes/ruta-del-patrimoni-cu...>

